

ПОВЕРЕНИЦИ И ЗАМЕНИЦИ ПОВЕРЕНИКА ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ У СИСТЕМУ ЗАШТИТЕ И СПАСАВАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Андреја Мијатовић-МУП РС, Сектор за ванредне ситуације, Одељење за ванредне ситуације Пожаревац,
НАЧЕЛНИК Општинског Штаба за ванредне ситуације Голубац

РЕЗИМЕ

У вршењу задатака цивилне заштите у систему заштите и спасавања улога повереника и заменика повереника цивилне заштите често је неприметна и неупадљива. Први који уочавају ризик и први који одлазе на место када се ризик испољи су баш повереници и њихови заменици цивилне заштите и од њихове процене, обавештења и предузетних мера на почетку испољавања нежељеног догађаја или у непосредној опасности за настанак нежељеног догађаја зависи правовремена и ефикасна реакција и смањење последица нежељеног догађаја

Кључне речи: **повереник, цивилна заштита, ризик**

CIVIL PROTECTION COMMISSIONERS AND COMMISSIONER DEPUTIES IN THE SYSTEM OF PROTECTION AND RESCUE IN THE REPUBLIC OF SERBIA

SUMMARY

In the system of protection and rescue the activities of civil protection commissioners and commissioner deputies are often unnoticeable. The first ones who perceive a risk and take measures when a risk is exerted are civil protection commissioners and their deputies. Their assessment, information and activities at the beginning of an accident or at inherent danger of accident emergence play great role in efficient reaction and prevention of accident consequences.

Key words: **commissioner, civil protection, risk**

УВОД

Цивилна заштита је организован систем чија је основна делатност заштита, спасавање и отклањање последица елементарних непогода, техничко-технолошких несрећа и других већих опасности које могу угрозити становништво, материјална и културна добра и животну средину у миру, ванредном и ратном стању.

Цивилну заштиту чине: лична и узајамна заштита, мере превенције, повереници и заменици повереника цивилне заштите и јединице цивилне заштите.

Један од битних сегмената система цивилне заштите и самог система заштите и спасавања су и повереници и заменици повереника цивилне заштите који су снага на коју увек треба да се рачуна нарочито пред наступање ризичног догађаја у предузимању мера да до њега не дође до предузимање мера у првим тренутцима када до нежељеног догађаја дође. Познавање терена, познавање елемената који могу довести до нежељених догађаја, познавање људи на терену и њихових могућности, познавајући снаге и средства заштите на својој територији повереници и заменици повереника цивилне заштите су снага која се прва супроставља нежељеном догађају. Често су ови људи неприметни и њихов рад често није видљив у оној мери због разних околности у ванредним ситуацијама али је њихов допринос велики и често од њихове прве процене зависи сама реакција на нежељени догађај.

1. ПОВЕРЕНИЦИ И ЗАМЕНИЦИ ПОВЕРЕНИКА ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ

Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљања ризиком у ванредним ситуацијама дефинисао је да ради вршења послова и задатака цивилне заштите у насељеним местима, делу насеља станбених зграда, привредним друштвима и другим правним лицима и органима државне управе, именују се повереници и заменици повереника цивилне заштите.

Поверенике и заменике повереника цивилне заштите именује и разрешава:

1. У оквиру државне управе – руководиоца органа државне управе
2. У привредном друштву и другим правним лицима – директор , односно други надлежни орган одређен општим актом
3. У насељу , односно делу насеља – штаб за ванредне ситуације јединице локалне самоуправе и градске општине

Повереници односно заменици повреника може бити пунолетно лице које није осуђивано на безусловну казну затвора у трајању од најмање шест месеци , као и против кога се не води кривични поступак за кривична дела које се гоне по службеној дужности.

Повереници и заменици цивилне заштите су дужни да се одазову на позив надлежног штаба за ванредне ситуације или другог органа који их је поставио.

Повереници и заменици цивилне заштите учествују у припреми грађана и запослених за личну и узајамну заштиту , обавештавају грађане и запослене о привременом предузимању мера цивилне заштите, обавештавају грађане и запослене о општој мобилизацији ради учешћа у заштити и спасавању људи и материјалних добара у ванредним ситуацијама, врше координацију и спровођење евакуације , збрињавање, склањање и друге мере заштите и врше проверу постављања обавештења о знацима за узбуњивање грађана у зградама у зони своје одговорности.

Повереници и заменици повереника цивилне заштите имају статус припадника цивилне заштите.

Грађани на угроженом и настрадалом подручју дужни су да поступају у складу са упутствима повереника и заменика повереника цивилне заштите.

2. УЛОГА И ЗАДАЦИ ПОВЕРЕНИКА ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ ИЗАМЕНИКА ПОВЕРЕНИКА У СПРОВОЂЊУ ПОСЛОВА ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ

Повереници и заменици повереника цивилне заштите у месним заједницама и насељеним местима предузимају непосредне мере за учешће грађана у спровођењу мера и задатака цивилне заштите и личне, узајамне и колективне заштите, руководе јединицама опште намене цивилне заштите и сарађују са специјализованим јединицама цивилне заштите , батрогасно спасилачким јединицама и привредним друштвима опремљеним и оспособљеним за заштиту и спасавање.

Своје задатке повереници и заменици повреника цивилне заштите спроводе према усвојеним плановима заштите и спасавања и упутствима штабова за ванредне ситуације у сарадњи и координацији са јединицама и надлежним службама локалне самоуправе у редовним ситуацијама или у случају елементарних непогода или других несрећа.

Повреници и заменици повереника цивилне заштите своје задатке могу да спроводе у редовној ситуацији и у случају елементарних непогода или других несрећа.

3. ЗАДАЦИ И ПОСЛОВИ ПОВЕРЕНИКА И ЗАМЕНИКА ПОВЕРЕНИКА У РЕДОВНОЈ СИТУАЦИЈИ

Повереници и заменици у току редовних ситуација имају следеће задатке:

А) Учествују у прикупљању и пописивању података од значаја за планирање послова заштите и спасавања и достављају их надлежним службама локалне самоуправе који су у обавези израде плана заштите и спасавања

Б) Учествују у припремању и оспособљавању становништва за личну, узајамну и колективну заштиту према утврђеном програму

Ц) Подстичу домаћинства да обезбеде средства и опрему за личну, узајамну и колективну у складу са важећим уредбама

Д) Предузимају мере за уређење околине , подрумских и таванских простора у противпожарном смислу и старају се о одржавању противпожарних путева

Е) У случају проналажења неексплодираних убојних средстава, старају се о обавештавању надлежних органа (полиције, служби за ванредне ситуације, центра за обавештавање и сл.) , страју се о обележавању места налажења средстава и организују обезбеђење до доласка стручних екипа

Ф) Учествују у припремању и извођењу вежби заштите и спасавања које се изводе на њиховој територији

Г) Воде евиденције и подсетнике за поверенике цивилне заштите

4. ЗАДАЦИ И ПОСЛОВИ ПОВЕРЕНИКА И ЗАМЕНИКА ПОВЕРЕНИКА У СЛУЧАЈУ ЕЛЕМЕНТАРНИХ И ДРУГИХ НЕСРЕЋА

У случајевима појаве и деловања елементарних и других несрећа повереници и заменици повереника цивилне заштите врше следеће послове и задатке:

А) Хитно обавештавају службе локалне самоуправе задужене за банредне ситуације са свим чињеницама битним за организовање послова заштите и спасавања као што су подаци, шта се десило, број пострадалих или угрожених људи, потребом за евакуацијом или спасавањем људи, потребом за ангажовањем снага заштите и спасавања и специјализованих стручних тимова и сл.

Б) Покрећу почетне активности у случају најаве опасности по људе, материјалних и културних добара, прати ситуацију и предузима мере смањења ризика

Ц) Организују становништво за пружање помоћи оперативним снагама заштите и спасавања у пословима приликом елементарних и других несрећа и на пословима који не захтевају посебну стручност и оспособљеност у мери која не угрожава њихову безбедност.

Д) Достављају штабу за ванредне ситуације информације од значаја за организовање заштите и спасавања (о повређеним грађанима, о угроженим којима је потребна помоћ, о угроженим путевима и улицама, о угроженим и порушеним објектима, о кваровима на електричној, гасној, водоводној мрежи, поплавленим или изгорелим објектима и другим угрожавањима од елементарних непогода.

Е) Руководе јединицама цивилне заштите опште намене

Ф) Обавештавају сва домаћинства и грађане о местима за прихват становништва приликом евакуације и збриљавања и могућ број за прихват

Г) Утврђују услове и могућност за спасавање из рушевина и спасавање од поплава и учествују у спасавању из рушевина и угрожених лица из оштећених објеката и учествују у организацији рашчишћавања рушевина.

Х) Постручу становништво за личне потребе обезбеде апарате за почетно гашење пожара и старају се о одржавању апарата и остале опреме и средстава за гашење пожара у исправном стању.

Е) Старају се о самопомоћи и пружању помоћи лакше повређеним лицима

Ж) Извршавају и друге задатке у делу личне, узајамне и колективне заштите

З) Учествују у организовању збрињавања угрожених, пострадалих, избеглих и евакуисаних лица

Ј) Сарађују са ватрогасно-спасилачким јединицама, специјализованим јединицама цивилне заштите, оперативним тимовима и другим структурама заштите и спасавања и пружање и друге помоћи као најбољи познаваоци терена и становништва на свом подручју.

К) Врше локализовање и гашење почетних и мањих пожара

И) Обављају и друге послове и задатке по захтеву штаба за ванредне ситуације и надлежних служби локалне самоуправе

5. КАРАКТЕРИСТИЧНИ ПОСЛОВИ ИЗ ДОМЕНА ЗАШТИТЕ И СПАСАВАЊА У КОЈИМА УЧЕСТВУЈУ ПОВЕРЕНИЦИ И ЗАМЕНИЦИ ПОВЕРЕНИКА ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ

5.1. УЗБУЊИВАЊЕ

Узбуњивање становништва и других учесника у систему заштите и спасавања врши се у циљу хитног предузимања мера у времену непосредне опасности и врши се преко система за узбуњивање у складу са Законом. Врши се преко система 112 и надлежних служби уз коришћење система веза, ради станица, телефона и слићно.

У складу са упуштвима надлежног органа и служби повереници цивилне заштите упознају становништво са знацима за узбуњивање и о поступцима грађана на дате знаке опасности. По настанку опасности и датој сигнализацији, повереници цивилне заштите врше обилазак становништва, дају потребна упутства и евентуално отклањају уочене проблеме и о томе информишу штаб за ванредне ситуације.

5.2. ЕВАКУАЦИЈА

Евакуација је планско, организовано и привремено премештање људи, животиња и материјалних добара са угроженог подручја на територију која је безбедна и није угрожена акцидентном ситуацијом. Обавеза је повереника са чије се територије врши евакуација да на основу наредбе надлежног штаба за ванредне ситуације, да све грађане који су угрожени и које се морају евакуисати на време обавести о :

начину евакуације, правцима и путевима кретања, месту прикупљања, месту прихвата и о неопходним стварима које треба да понесу са собом у току евакуације као што су лична документа, лекови, вода и сл. Повереници цивилне заштите на чијој територији се врши прихват евакуисаног становништва, боде евиденцију о прихваћеним лицима и местима њиховог збрињавања.

5.3.СКЛАЊАЊЕ

Ради заштите од елементарних и других несрећа, органи државне управе, локалне самоуправе и привредна и друга правна лица, у оквиру својих права и дужности, дужна су да обезбеде да се становништво, односно запослени склоне у склоништа или других заштитних објеката. Склоништа су просторије које по својој конструкцији и функционалном решењу треба да пруже заштиту од разних опасности ка што су: ратна дејства, билошка и хемијска опасност, топлотна зрачења, пожари и слично.

Повереници су дужни да становницима пруже обавештења о склоништима у којима је планирано њихово склањање и упућивати у најближа и најбезбеднија склоништа.

Повереници морају имати информације и пружати правовремена обавештења

- О локацији објеката за склањање са бројем склонишних места по објектима
- О правце кретања до склоништа
- Списак склоништа са списком људи који су у та склоништа склоњена
- Списак других објеката који се могу прилагодити за склањање
- Материјал, алат и радну снагу за оспособљавање, прилагођавање и изградњу заклона у случају опасности
- Власнике односно одговорна лица за објекте у којима се планира склањање
- Упуства која треба дати грађанима након уласка и запоседања склоништа а која се тичу кућног реда и друге информације значајне за боравак у склоништима

5.3. ЗБРИЊАВАЊЕ

Збрињавање је део цивилне заштите који обухвата пружање хитног смештаја, здравствену заштиту, снабдевање храном и водом, спајање ратдвојених породица, психолошку подршку и стварање услова за живот угрожених лица. Привремени смештај који прати збрињавање може се организовати у: сајамским салама, спортских халама, физкултурним салама, школама, учионицама, планинарским домовима, хотелима, мотелима и сл. Нужни смештај може се организовати и у шаторским насељима.

Обавеза повереника да на основу плана збрињавања упозна са капацитетима и могућностима за збрињавање угроженог и настрадалог становништва из своје надлежности и на својој територији. У случају да није предузето организовано збрињавање, повереници цивилне заштите су дужни да предузму да се угрожени грађани привремено сместе на безбедна места. Повереници су у обавези да сарађују са организацијама Црвеног крста, центра за социјални рад, органима државне и локалне самоуправе и другим правним и физичким лицима у току збрињавања. Такође у процесу збрињавања повереници слушају наредбе надлежног штаба за ванредне ситуације.

5.4. РХБ ЗАШТИТА

РХБ заштита је један од најсложенијих и најкомплекснији задатака и послова цивилне заштите и он не представља само коришћење заштитних средстава и склањање у склоништа, већ поред заштите људи подразумева и заштиту хране, воде и материјалних добара. Такође ови послови подразумевају и вршење деконтаминације након престанка опасности.

Задатак повереника цивилне заштите је поред организовања склањања угрожених грађана у склоништа, примени заштитних средстава и опреме и учествовања у деконтаминацији је и давање информација стручним службама као што је: број угрожених грађана, места склањања, места и дистрибуцију заштитне опреме и сл.

5.5. ЗАШТИТА ОД РУШЕЊА И СПАСАВАЊЕ ИЗ РУШЕВИНА

Спасовање из рушевина је последица нежељеног догађаја (земљотреси, буичне поплаве, ратна дејства, цунами и сл) и то изискује знања али и опремљеношћу опремом, алатом и машинама за спасавање из рушевина.

Повереници цивилне заштите морају бити упознати са местима где се опрема за спасавање из рушевина налази и местима чувања те опреме. Када дође до рушевина повереници цивилне заштите треба да пруже помоћ спасилачким тимовима, давањем пре свега података о порушеним објектима, броју лица у тим и другим чињеницама за брзо и ефикасно претраживање рушевина, проналажење пострадалих и пружање помоћи.

Након спроведене акције спасавања повереници цивилне заштите организују јединице цивилне заштите опште намене која пружа помоћ у рашчишћавању рушевина и помоћ специјализованим тимовима.

5.6. ЗАШТИТА И СПАСАВАЊЕ ОД ПОПЛАВА И НЕСРЕЋА НА ВОДИ И ПОД ВОДОМ

Повереници цивилне заштите у заштити и спасавању од поплава и воде имају обавезу да спроведе и превентивне мере која између осталог и подразумевају:

- Пре настанка опасности од евентуалних поплава да организују грађане и задужена предузећа за изврше потребна чишћења потока, мањих канала а који нису толиког обима да захтевају ангажовање већих снага

- Обавештавају надлежну службу у локалној самоуправи о уоченим проблемима на водотоцима и потреби ангажовања установа за чишћење корита бодотокова

- Изврше попис средстава и опреме којим располажу грађани у насељу или месној заједници а који се могу користити у заштити од поплава

- У случају настанка поплаве обавештавају штаб за ванредне ситуације односно надлежну службу о настанку поплаве и достављају податке о броју и обиму угрожених објеката и становништва.

- Помажу у спасавању становништва, животиња и материјалних добара а пре свега дајући корисне информације спасилачким тимовима.

- Достављају информације надлежним службама и штабу за ванредне ситуације о уоченим оштећењима и другим променама који захтевају хитно реаговање, санацију или друге интервенције.

Организују јединице цивилне заштите опште намене и грађане добровољце за помоћ (пуњење џакова са песком, ојачање насипа и сл.).

5.7. АСАНАЦИЈА ТЕРЕНА

Под асанацијом терена подразумева се предузимање санитарно-хигијенских мера и санитарно-техничких мера на терену, у насељима или објектима, након ванредних догађаја ради спречавања ширења заразних болести, епидемија или других штетних последица по становништво или материјална добра. Асанација терена подразумева уклањање, идентификацију, и хитно сахрањивање погинулих или умрлих, уклањање лешева животиња, дезинфекцију, дезинсекцију, дератизацију, деконтаминацију и ремедијацију објеката и терена.

Повереници цивилне заштите треба да пре свега информишу надлежне и стручне службе о последицама, броју људи и животиња којима треба помоћ, податке о местима за уклањање заражених животиња. Такође по могућности повереници и заменици повереника цивилне заштите треба да помогну стручним екипама у вршењу послова асанације терена и објеката.

5.8. ЗАШТИТА ОД НЕЕКСПЛОДИРАНИХ УБОЈНИХ СРЕДСТАВА

Несплодирана убојна средства (НУС) су заостала експлозивна средства и остаци тих средстава из рата, припремљена за коришћење или коришћена, или коришћена са или без упаљача, испалена, избачена, поринута, лансирана или одбачена а нису експлодирала, као и средства заостала после експлозија складишта убојних средстава и одбачена убојна средства из нелегалног поседа. Идентификацију, уклањање, транспорт и уништење неексплодираних убојних средстава врше надлежни и стручни тимови.

Дужности припадника цивилне заштите је да у случају проналаска НУС-а од стране грађана предузме:

- Обележи приручним средствима место проналаска НУС-а и упамти место проналаска.

- Позове полицијску станицу или службу за ванредне ситуације и пријави проналазак предмета под сумњом да се ради о НУС-у.

-До доласка надлежних служби и органа настоји да се обезбеди лице места, како неби били угрожени грађани, а посебно да деца не дођу у додир са потенцијално неексплодираним убојним средством.

5.9. ЗАШТИТА И СПАСАВАЊЕ ОД ПОЖАРА И ЕКСПЛОЗИЈА

Пожари су честа појава а нарочито пожари на отвореном простору који се брзо шире и наносе велике штете и уништавају и деградирају земљиште.

Улога повереника цивилне заштите у вези са пожарима је следећа:

- Подсећају становништво о забрани спаљивања стрних усева и смећа на отвореном простору и у близини шумског простора
- Воде евиденцију о опреми и средствима које поседују грађани на подручју насеља за гашење пожара
- Када уоче пожар одмах обавештавају најближу ватрогасно-спасилачку јединицу
- У случају појаве пожара одмах организују грађане за гашење почетних пожара
- У случају шумских пожара пружају помоћ оперативним тимовима на терену дајући им информације о могућим путевима доласка до пожара, проходност путева, местима водозахвата и сл.

ЗАКЉУЧАК

Повереници цивилне заштите су лица у систему заштите и спасавања који су први који уочавају непосредну опасност и дају смернице деловања. Од правовремене и брзе информације зависи реакција свих служби и могућност ефикасног деловања. Зато поверенике треба правилно бирати од људи који су ажурни и који познају проблематику и могуће ризике на својој територији. Такође одговарајућом обуком повереника и заменика повереника цивилне заштите постиже се стицање основних знања о ризицима и деловању у конкретним ситуацијама. Улога и задаци повереника су тачно дефинисани и они су ти који треба први да реагују на нежељену ситуацију.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Закон о смањењу ризика и управљања ванредним ситуацијама ("Сл.гласник РС" бр.87/18) .
2. Приручник за обуку повереника цивилне заштите, МУП РС, Београд 2020
3. Закон о заштити од пожара ("Сл.гласник РС" бр.111/09 и 20/15)